HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

תנהו ענין לכלים מכאן אמרו עבודת כוכבים של עובד כוכבים אינה אסורה אלא עד שתעבד ושל ישראל מיד והא בכלים אוקימנא לה אמר קרא [1]אשר אתם יורשים אותם את אלהיהם מקיש אלהיהם לכלים מה כלים עד שיעבדו אף אלהיהם נמי עד שיעבדו ור"ע דלא מקיש אמר לך (א)את הפסיק הענין ורבי ישמעאל אשכחן עבודת כוכבים של עובד כוכבים דאין אסורה עד שתעבד דישראל דאסורה מיד מנא ליה סברא הוא מדעובד כוכבים עד שתעבד דישראל אסורה מיד אימא דישראל כלל וכלל לא השתא גניזה בעיא איתסורי לא מיתסרא ואימא כדעובד כוכבים אמר קרא [2]ואת חטאתכם אשר עשיתם את העגל משעת עשייה קם ליה בחטא אימא ה"מ למיקם גברא בחטא איתסורי לא מיתסרא אמר קרא [3]ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה משעת עשייה קם ליה בארור אימא ה"מ למיקם גברא בארור איתסורי לא מיתסרא תועבת ה' כתיב ור"ע דבר המביא לידי תועבה ור"ע עבודת כוכבים של עובד כוכבים דאסורה מיד מנא ליה אמר עולא אמר קרא [4]פסילי אלהיהם תשרפון באש משפסלו נעשה אלוה ואידך ההוא מיבעי ליה לכדתני רב יוסף דתני רב יוסף [ב]מנין לעובד כוכבים שפוסל אלוהו שנאמר פסילי אלהיהם תשרפון באש ואידך נפקא ליה מדשמואל דשמואל רמי כתיב [4]לא תחמוד כסף וזהב עליהם וכתיב ולקחת לך הא כיצד פסלו לאלוה לא תחמוד פסלו מאלוה ולקחת לך ור"ע אשכחן עבודת כוכבים של עובד כוכבים דאסורה מיד דישראל עד שתעבד מנלן אמר רב יהודה אמר קרא [3]ושם בסתר עד שיעשה לה דברים שבסתר ואידך ההוא מיבעיא ליה לכדרבי יצחק דא"ר יצחק מנין לעבודת כוכבים של ישראל שטעונה גניזה שנאמר ושם בסתר ואידך נפקא ליה מדרב חסדא אמר רב דאמר רב חסדא אמר רב מנין לעבודת כוכבים של ישראל שטעונה גניזה שנאמר [5]לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח מה מזבח טעון גניזה אף אשרה טעונה גניזה ואידך ההוא מיבעי ליה לכדר"ל [ג]דאמר ר"ל [א]כל המעמיד דיין שאינו הגון כאילו נוטע אשרה בישראל שנאמר [6]שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך וסמיך ליה לא תטע לך אשרה כל עץ אמר רב אשי [ב]ובמקום תלמידי חכמים כאילו נטעו אצל מזבח שנאמר אצל מזבח בעי רב המנונא ריתך כלי לעבודת כוכבים מהו עבודת כוכבים דמאן אילימא עבודת כוכבים דעובד כוכבים בין לר' ישמעאל ובין לר"ע משמשי עבודת כוכבים הן [ג]ומשמשי עבודת כוכבים אין אסורין עד שיעבדו ואלא עבודת כוכבים דישראל אליבא דמאן אילימא אליבא דר"ע השתא היא גופה לא מיתסר' עד שתעבד משמשיה מיבעיא ואלא אליבא דרבי ישמעאל דאמר אסורה מיד מאי משמשין ממשמשין גמרינן מה התם עד שיעבדו אף הכא עד שיעבדו או דלמא מינה גמר מה היא אסורה מיד אף משמשיה אסורין מיד מאי איריא דקא מיבעיא ליה ריתך כלי תיבעי ליה עשה רב המנונא משום טומאה ישנה קמיבעיא ליה דתנן [ד]כלי מתכות פשוטיהן ומקבליהן טמאין [ה]נשתברו טהרו חזר ועשאן כלים (א) יחזרו לטומאה ישנה והכי קמיבעיא ליה כי הדרא טומאה ה"מ לטומאה דאורייתא אבל טומאה דרבנן לא או דלמא ל"ש ותיבעי ליה שאר טומאות דרבנן חדא מגו חדא קמיבעיא ליה טומאה דרבנן מי הדרא או לא הדרא [ו]את"ל לא הדרא טומאה דעבודת כוכבים משום חומרא דעבודת כוכבים מי שויוה רבנן כטומאה דאורייתא או לא [ז]תיקו בעי מיניה ר' יוחנן מר' ינאי תקרובת עבודת כוכבים של אוכלים מהו מי מהניא להו ביטול לטהרינהו מטומאה או לא ותיבעי ליה כלים כלים לא קמיבעיא ליה כיון דאית להו טהרה במקוה [ח]טומאה נמי בטלה כי קמיבעיא ליה אוכלין ותיבעי ליה עבודת כוכבי' גופה [ט]לא מיבעיא ליה

מקיש אלהות. למקומות דאוקמינן בכלים: **מה כלים עד שיעבדו.** דכתיב [דברים יב] אשר עבדו שם: **השתא גניזה בעיא.** דילפינן לקמן מושם בסתר: **ואימא כדעובד כוכבים.** עד שתעבד: **ור"ע.** דאמר בשל ישראל עד שתעבד האי תועבת ה' [שם כז] לאו דמיתסר משעת עשייתה אלא ה"ק ארור משעת עשייה דעשייה מביאתו לידי תועבה שעובדה: **שפוסל אלוהו.** שיכול לבטלו: **כתיב לא תחמוד וכתיב ולקחת לך.** ותרוייהו בחד קרא ורישא דקרא פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמוד וגו': **ה"ק פיסלו לאלוה.** שיפה לעבודת כוכבים לא תחמוד: **פסלו מאלוה.** שבטלו מלשון פסולת ולקחת לך דפסילי דרישא דקרא תרי גווני משמע ודרשינן ליה לאיסור ולהיתר דקרא: **דברים שבסתר.** עבודות שבסתר הוא עובדה שלא ישמעו ב"ד ויסקלוהו: **שטעונה גניזה.** דכשהיא שלימה (ב) גנוזה בקרקע: **מה מזבח טעון גניזה.** דהא אסור בהנאה: **אצל מזבח.** תלמידי חכמים. דאשירה אוקמינן בדיין שאינו הגון הלכך מזבח נמי בגברי: **ריתך כלי.** כלי שנשבר והקיש עליו בקורנס עד שריקעו ונתפשט ונתמלא פגימתו: **בין לר' ישמעאל כו' משמשי עבודת כוכבים של עובד כוכבים אין אסורין עד שיעבדו.** כדאמרן לעיל (דף נא:) הביאום ולא נשתמשו בהן יכול יהו אסורין ת"ל אשר עבדו[י] ור"ע בעבודת כוכבים עצמה פליג אבל בכלים לא פליג: **משמשין.** דישראל ממשמשי עבודת כוכבים דעובד כוכבים גמר ולא מיתסר עד שישתמשו בהן לעבודת כוכבים: **עשה.** עשאו[ז] כולו לעבודה (ג) מתחילה: **חזרו לטומאתן ישנה.** וצריכה טבילה וביציאות השבת (שבת טז:) מפרש טעמא גזרה שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה. וקא מיבעיא (ד) כלי שנשתמשו בו לעבודת כוכבים ואמרי' במסכת שבת בפ' א"ר עקיבא (דף פג.) משמשיה טמאין שברן כדי לטהרן וחזר וריתכן לעבודת כוכבים ועדיין לא נשתמשו בו מי הדר לטומאה קמייתא או לאו: **מי אמרינן ה"מ.** דחוזרין לטומאתן ישנה דאורייתא: **אבל.** טומאת עבודת כוכבים דרבנן היא (ה) וקראי אסמכתא בעלמא: **שאר טומאות דרבנן.** כגון[ח] כלי דמטמאו במשקין דמדאורייתא לא מטמאו משקין כלי ורבנן גזור משום משקה זב וזבה כגון רוקו ומימי רגליו דאב הטומאה נינהו ומטמאו כלי: **חדא מגו חדא.** כלומר בשאר טומאות נמי מיבעיא ליה והאי דנקט עבודת כוכבים שאילה אחרת[ט] [היא] הנשאלת מתוך פשטה של ראשונה את"ל בשאר טומאות דרבנן לא הדרי הכא מאי: **תקרובת עבודת כוכבים של אוכלין מהו מי.** סלקא טומאה מינייהו ע"י ביטול או לא: **ותיבעי לך כלים.** שנשתמשו בהן לעבודת כוכבים אי סלקא טומאה מינייהו כי היכא דסלקא איסורא: **כיון דאית להו טהרה.** כשאר[י] טומאות במקוה הכא דמקוה דידיה היינו ביטול כיון דאיסורא בטיל מינייהו טומאה ודאי נמי סלקא: **כי קמיבעיא לן אוכלין.** דלית להו טהרה כשאר[י] טומאות במקוה: **ותיבעי ליה עבודת כוכבים.** של אוכלין כגון השתחוה לפת ותיבעי לך אי סלקא טומאה בביטול או לא: מאי

תנהו ענין לכלים. ולא דמי לתקרובת הר שהתרנו לעיל בפ' כל הצלמים (דף מה. ד"ה אלהיהם) דשאני התם דכתיב (תהלים קו) ויאכלו זבחי מתים ומיניה נפקא לן תקרובת עבודת כוכבים וקרא כי כתיב בפעור כתיב שהוא תלוש ונאסר ולהכי תקרובתו אסורה אבל גבי עבודת כוכבים של מחובר לא מצינו איסור בתקרובתו אלא גבי כלים כדמסיק הכא (ו) ואע"ג דדברי קבלה הן עד דאתא דוד גמרא גמירי לה ואתא דוד ואסמכיה אקרא: **ורבי עקיבא דלא מקיש כו'.** האי (ס) (ואת) לא הוצרך אלא לאפוקי מדרשא דר' ישמעאל דאילו ר"ע טעמא מפסילי אלהיהם: **מה** מזבח טעון גניזה. כמו כלי שרת דאמרינן שגונזה אף אשרה טעונה גניזה פירוש ביעור בלא הנאה כמו עגל שסחקוהו וזרוהו ומיהו מעגל ליכא למילף (ז) בין לר' יוסי בין לרבנן דלר' יוסי שמא בשביל כבודן של ישראל שאירעה להם תקלה וקלון על ידו עשה כן ולרבנן בקש לבודקן כסוטות: **תבעי** ליה שאר טומאות דרבנן. פירוש בכלים שנטמאו במשקין כמו שפ"ה ובכלים שעיקר טומאתן דאורייתא דאילו בכלי זכוכית תנן ובפ"ק דשבת (דף טז.) מייתי לה דאין חוזרין לטומאה ישנה והיינו משום דעיקר טומאתן אף בשרץ ובמת מגגס אינס אלא מדרבנן:

כיון

מסורת הש"ס

א) [מגילה ב: ב"ק סה:], ב) [בתוספתא דמכילתין פ"ו ה"ב איתא בזה"ל כל עבודת כוכבי' שבטלוהו עובדי כוכבים יכול יהא אסור ת"ל פסילי אלהיהם תשרפון באש את שנוהג בו משום אלוה אסור ואת שאינו נוהג בו משום אלוה מותר], ג) סנהדרין ז:, ד) כלים פי"א מ"א שבת טז., ה) בדפו"י נמי לא, ו) [דברים יב], ז) [נ"ל כלי], ח) כלים דנטמאו. יעב"ץ, ט) כ"ה בדפו"י, י) [בשאר רש"ס], כ) [נ"ל את],

◆

תורה אור השלם

1. אַבֵּד תְּאַבְּדוּן אֶת כָּל הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְשִׁים אֹתָם אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הֶהָרִים הָרָמִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן: דברים יב ב

2. וְאֶת חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם אֶת הָעֵגֶל לָקַחְתִּי וָאֶשְׂרֹף אֹתוֹ בָּאֵשׁ וָאֶכֹּת אֹתוֹ טָחוֹן הֵיטֵב עַד אֲשֶׁר דַּק לְעָפָר וָאַשְׁלִךְ אֶת עֲפָרוֹ אֶל הַנַּחַל הַיֹּרֵד מִן הָהָר: דברים ט כא

3. אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה תּוֹעֲבַת יְיָ מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ וְשָׂם בַּסָּתֶר וְעָנוּ כָל הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן: דברים כז טו

4. פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרְפוּן בָּאֵשׁ לֹא תַחְמֹד כֶּסֶף וְזָהָב עֲלֵיהֶם וְלָקַחְתָּ לָךְ פֶּן תִּוָּקֵשׁ בּוֹ כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ הוּא: דברים ז כה

5. לֹא תִטַּע לְךָ אֲשֵׁרָה כָּל עֵץ אֵצֶל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָּךְ: דברים טז כא

6. שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לִשְׁבָטֶיךָ וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צֶדֶק: דברים טז יח

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' חזר ועשאן כלים חזרו לטומאה וכו' כי הדרא טומאה. נ"ב הכא ליכא למימר כיון דאית [להו טהרה במקוה] טומאה נמי בטלה דבכלי של ישראל קא מיבעיא ליה ולא בשל עובד כוכבים אי נמי בכלי של [עובד כוכבים ובעבודת כוכבים] של ישראל קאמר דלית ליה ביטול: **(ב)** רש"י ד"ה שטעונה וכו' שלימה גונזה בקרקע: **(ג)** ד"ה עשה עשאו כולו לעבודת כוכבים מתחילתו: **(ד)** ד"ה חזרו וכו' וקא מיבעיא ליה כלי: **(ה)** ד"ה אבל וכו' וקראי. נ"ב לעיל בדף מז ע"ב: **(ו)** תוס' ד"ה תנהו וכו' ואע"ג דדברי קבלה. נ"ב פי' האי קרא דויאכלו זבחי מתים: **(ז)** ד"ה מה וכו' בין לר' יוסי. נ"ב לעיל בריש דף מד:

עין משפט נר מצוה

כד א ב מיי' פ"ג מהל' סנהדרין הל' ח סמג לאוין קצח:

כה ג מיי' פ"ז מהל' עבודת כוכבים הלכה ד סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קלט סעיף א:

כו ד מיי' פ"א מהל' כלים הלכה ט סמג עשין רמו:

כז ה מיי' שם פ"ו הלכ' א ופי"א הלכ' א סמג שם:

כח ו מיי' שם פי"ב הלכה א:

כט ז מיי' שם הלכה י:

ל ח מיי' שם הל' ט:

לא ט מיי' פ"ו מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ז:

◆

מוסף רש"י

כל עץ. משמע דיין, דכתיב (דברים כג) כי האדם עץ השדה ומוקמינן ליה בתלמיד (סנהדרין ז:). **נשברו טהרו.** דאינה כלי (שבת טז.).

◆

רבינו חננאל

כתיב ואשרוף אותו באש. ר' עקיבא אומר חילוף הדברים של עובד כוכבים אסור מיד שנאמר פסילי אלהיהם תשרפון באש משעת עשיה שנפסל נאסר ועליו אמרה תורה תשרפון באש: שמואל רמי כתיב פסילי אלהיהם תשרפון באש וכתיב ולקחת לך. הא כיצד פסלו לאלוה תשרפון באש. פסלו מאלוה ולקחת לך. עבודת כוכבים של ישראל אינה אסורה אלא עד שתעבד. דברי ר' עקיבא שנאמר ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכ' וגו' ושם בסת' עד שיעשה לה דברים שבסתר. והיא עבודתה. ומנין שטעונה גניזה שנא' ולא תטע לך אשרה [כל עץ] אצל מזבח ה' וגו' מה מזבח טעון גניזה אף אשרה טעונה גניזה. ור' ישמעאל האי קרא מיבעי ליה לכדריש לקיש דאמר כל המעמיד דיין לישראל שאינו הגון כאילו נטע אשרה שנאמר לא תטע לך אשרה כל עץ וגו'. וסמיך ליה לעיל מן הענין שופטים ושוטרים תתן לך וגו'. אמר רב אשי ובמקום תלמידי חכמים כאילו נטע אצל המזבח שנאמר אצל מזבח ה' אלהיך אשר תעשה לך: בעי רב המנונא ריתך כלי לעבודת כוכבים. פירוש רצף כלי בכור לשם עבודת כוכבים מהו. ואמרינן מאי קמבעיא ליה כלים משמשי עבודת כוכבים נינהו. והיא לשם עבודת כוכבים דעובד כוכבים קאמר. בין לר' ישמעאל בין לר' עקיבא אין אסורין אלא משיעבד. דהא לא חלקו אלא בעבודת כוכבים עצמה. ואסיקנא לשם עבודת כוכבים דישראל ואליבא דר' ישמעאל דאמר עבודת כוכבים דישראל אסורה מיד מאי משמשי עבודת כוכבים כי עבודת כוכבים עצמה דמו. מה היא אסורה מיד אף משמשיה אסורין מיד אי לא. ואמרינן אמאי בעי ריתך דהוה כבר כלי. ליבעי מעשה בתחלה. ופרקינן אין הכי נמי. כלומר עשה הוה ליה למיבעא מיהו רב המנונא לא בעא ריתך אלא משום טומאה ישנה. דתנן כלי מתכות פשוטיהן ומקבליהן טמאים נשברו טהרו. חזר ועשה מהן כלים חזרו לטומאתן הישנה. ומיבעיא ליה הכי הני מילי שחוזרין לטומאה ישנה בטומאה דאורייתא אבל טומאה דרבנן לא הדרא. ותיבעי ליה שאר טומאות דרבנן ואמרינן חדא מגו חדא קמיבעיא ליה טומאה דרבנן הדרא אי לא הדרא. אם תמצא לומר לא הדרא טומאת עבודת כוכבים כיון דחמירא אוקמוה רבנן אדאורייתא. או דלמא לא שנא. תיקו: בעא מניה ר' יוחנן מר' ינאי תקרובת עבודת כוכבים של אוכלים מהו. פי' אם יחזור ויבטלם בטלה טומאתן אי לא. ותיבעי ליה כלים. כלים לא מיבעיא ליה כיון דאית להו טהרה במקוה כי מבטיל להו בשבורה טומאה נמי בטילה. כי קא מיבעיא אוכלין. ותיבעי ליה עבודת כוכבים גופה עבודת